

nem hogy egyszersmind egy új nemzedék ki-
képezésére megalkossa, azon intézetet mely-
nek lángszű és talpra esett szervezésébe
csak egy hiba csuszott be, az t. i. hogy anyagi
fennállhatása nem volt eléggé biztos alapra
fektetve, s hogy tehát azt már rövid idő
után a sors szeszélye elenyészthetné.

E gazdaképző intézetben Czilchert Ró-
bert is mint tanár, s az általa kiadott folyó-
iratban („Rohonci közlemények”) mint munkatárs szerepelt, az intézet elenyészése után a gazdai gyakorlat foglalatát el egész munkásságát, annyival inkább, mivel a fentebb nevezett vállalat fővezér egészségi állapota mindinkább súlyosbodott, ereje hanyatlott, míg végre, főleg annak bekövetkezett halála után a „Klauzál Imre társai” czime alatt ismeretes juh- és növénytenyésztési intézet fenntartása és kezelése egészen Czilchert vállaira nehezedett.

Hogy nem barátja elvesztése a legmélyebb benyomást idézte elő kedélyében, senkisémet csodálta, a ki tudta, hogy a két embert mily bensőszerű szeretet és tisztelő kötelei fűzték egymáshoz. Jelleme ezáltal még komolyabb lón, mint volt mindig, s ha idejével azelőtt is igen kimerve bánt, s abból pusztán társalkodásra igen keveset áldozott, most még kizáróbban csak a munkának szentelte egész életét. Barátja halála után csakhamar más csapás érte vállalatát. Az 1848-diki évvel beállott változás, jelesen az urbériség megszüntetése, vasmegei hasznosbérének is véget vetett, melyben éppen az urbéri jövedelem játszott nagy szerepet. A tényezők eladására alapított juhnyáj s a kertészeti intézet számára más alkalmas helyiségről kellett most gondoskodni. Több ajánlat közül Czilchert Róbert végre a kereskedelmi kedvezően fekvő oroszári uradalmat választá Mosonmegyében, szövetkezvén főuraink egyikével annak hasznosbérére vételére nézve.

Azonban e hasznosbér is rövid két év múlva már végét érte, az uradalom tulajdoni joga a főúri bérletárs által szeretettvén meg, s ebből a nagy költséggel áttett kertészeti vállalat s a híres juhnyáj is egyenes adásvételei egyezség után annak kizáró birtokába ment át. Czilchert erre az e változások következtében neki jutott *gútori* jószágára költözött át, hol is 1851. évben Szilésia legelső három juhnyájának törzsből gondos választás után új törzshuhnyáját alkotott. E juhnyáját most nemcsak a magyar tenyésztő közönség, országos törzskönyvünk nyomán, s kedvelt tenyészkosai után, hanem a külföld is ismeri a párisi, bécsi, londoni és hamburgi kiállítások óta. Ez egészen önalkotta nyáj által ki van fejezve Czilchert tenyésztői álláspontja és irányja; nemkülönben be van bizonyítva az ő gazdai képessége és szorgalma is. Ezen egyik legnevezetesebb magyar juhnyáj nem dúsgazdag főúri eszközök segítségével jött létre, hanem eredetét egyedül a szerény állásu magánember intelligenciájának és öntudattaljes kitartásának köszönheti. Buzdító példa ez minden előretörékvő gazdára nézve, kit születése alkalmával a sors nem fektetett arany bölcsőbe. „Hatalom a tudomány!” és „Pénz az idő!” ha hasznát tudjuk venni.

Magyar juhtenyésztésünk emelésére Czilchert a nyájából származott kosok terjesztése, s más nagyszéri juhnyájak magára vállalt okszerű rendezése által hat. A „Mezőgazdasági könyve” szerint is ő ez ügynek „mostanság hazánkban egyik legtevékenyebb apostola.” kinek nevével mindenütt találkozzunk, hol a juhtenyésztésre vonatkozó bármilyen mozgalomról értesülünk, legyen az az országos gazdasági egyesület körében,

vagy a megyékben, vagy bel- és külföldi kiállításokon, — vagy bár az irodalom terén, melyen ő részint a magyar és német gazdasági lapok, részint a pozsonymegyei gazd. egyesletnek évkönyvei, részint önálló dolgozatok útján folytonosan működik. Ő nyerte el „Allattenyésztési eszmék” czimú munkájával a Gazdasági egyesület által kitűzött egyik pályadíjat is.

Ohajtjuk, hogy az országos gazdasági egyesület e tevékeny választmányi tagját s a pozsonymegyei egyesület alelnökét az ég még sokáig megtartsa; s engedje, hogy szép tehetségű s gondosan nevelt egyetlen fia őt e téren mielőbb segítse, s ha majd kell, pótolja.

Váró lányka.

Széles rónán, árnyas fák körében
Kis kutasca áll magába régen;
Oldalán ott hever a gémje...
Tán a villám s fergeteg töré le.

— A nap épen alkonyatra hajlik...
Messze, messze lányka dala hallik,
Halk-sohajta járja át a tájat
És utána lassu vízhang támad.

Hangzik a dal... a mező tündére
Árnyas fák közt a kis-kúthoz ére.
Leng a szélben szalagja, kendője...
— Hej ha látná barna szeretője!

Ledül szépen kis kutasca mellé,
Hogy magát ott újra kipihenné.
Ráborul a lombok hűse, árnya —
S figyel, mintha valakire várna.

Dalra zendül néha néha ajka...
Elhal a dal egy nehéz sohajta.
S néz merengve még figyelmesebben,
Homlokára bú felhője lebben.

... Három éve, hosszú három éve,
Mikor itt ült utoljára véle.
Itt bucsuzott — itt maradt el tőle
Bizonytalan szomorú időre...

Hova lett, hogy katonának írták?
Jön a szellő, az talán majd hirt ad...
Megy a szellő — csalfa mint az álom —
Enyelegve hajló rózsaszínt.

Fejét néha kis kezére hajtja,
Néz a tájra, végig tekint rajta...
De hiába! szép reménye, vágya
Kihal mint a róza délibábja.

— Piros a nap... nagyra nőtt az árnyé,
De azért a barna kis lány vár még —
Azt a szellőt, azt a felhőt várja,
Melytől izen hű galambja, párja...

Megmeríti korsáját a kúton
És megindul a virágos uton.
Visszatekint... de minek?... hiába!
Enyhül a bú zokogó dalára.

Széles rónán árnyas fák körében
Kis kutasca áll magába régen.
Itt van a lány este, virradattal
És a tájat átrepüli a dal...

Komáromi Kálmán.

Ha valaki kövel hajt meg, dobba vissza kenyérrel.

Elszaladt a vad török nép,
Azt sem tudta merre fusson,
Gyalázat vagy gyáva halál
Várt reája minden uton.

Kiszaladna a világból
Kinizsi név hallatára,
Reszketett, ha rá is gondolt:
A harczmezők vas fára...

— Elfutott ő... a magyar vig
Lakomát ül a harczterén
Hogy a nap — bár nagyon régi —
Még sem látott ilyet régen.

Áldomásra tölt kupákat
Emelintnek a vitézek;
S mint a távol ég moraja:
Feldörög a harci ének.

Ott a nagy hős, vigad ő is,
Hogy kitészik vigadása!
Mint a harczban, úgy pohár közt
Kedvkapólag néznek rája.

— Ki látta már a patakot,
Mely a nagy folyamnak szalad,
Mintha el akarná vinni —
S im az árva benne marad!

— Tudja Isten, honnan jöve
Egy természetes ozmán fajta...
Dárdát ragad, neki szalad,
Hogy Kinizsit agyonhajta.

„Ah te szegény cserebogár!
— Szólt a nagy hős s jót nevetett —
Eléggé vig vagyok most is
Mért növesztetd a kedvemet?... ”

Hej ne fuss hát, hova sietsz!
Jöszte vissza, mulasd magad.
Lásd a halál is elbámul.
Ha a magyar ember vigad.

Ne siess úgy, ne szaladj úgy,
Mert a lábaid elveszítetd...
... De ha ép' úgy tetszik... egy kis
Utravalót adok néked.

S keresztyéni jószándékkal
Egy kenyeret hajt utána.
... Remek lökés! s a vitézek
Örömját közt isznak rája.

Nem fut már az ozmán tovább.
Paradicsom ötét várja;
Egy kenyér utravalóval
Elmehet a másvilágra!

Rudolf.

A hit-tagadó.

Történeti elbeszélés, írta JÓKAI MÓR.

(Folytatás.)

Azt az arabot, ki Jónást elfogta, Derárnak hitták.

A trétáig vakmerő kalandor; legjobbnak neve „a csaták bohóca.”

Ilyen bohóságokat mesélnék róla:
Mikor Heraclius császár hatvanezer főnyi gyakorlott serege megjelent Aiznadin mellett, hogy Damaskust az ostrom alól szabadítsa; a fővezér, Verdán épen felállított csapatjait szemlélte, egy arany lánczokkal kantarozott fehér ösvérzen ilve, a midőn észreveszi, hogy fényes, páncélos kísérete közé egy idegen lovas is vegyült.

Hogy idegen lehetett, azt nem annyira öltözte mutatta, mint inkább az, hogy egészen meztelen volt, csak csipője körül volt egy veres shawl köté, fegyver sem volt nála egyéb, csak egy lándzsa.

Ez volt Derár.
A vakmerő kalandor az egész tábor szemlélőjére átvagolt az ellenséges hadsereghez, s mire figyelembe kezdtek venni, már oly közel volt a fővezérhez, hogy egy kopja vetéssel ledöfötte volna ösvéréről.

„Fogjátok el élve a vakmerőt!” Kiálta Verdán kíséretének s harmincz vértos lovas rögtön neki támadt az egyetlen mezitelennek.

Élve? Derárt? Halva sem! — A mint a fényes lovasok neki száguldtak, elkezdett előttük csapongva pákászni könnyű lován, nyereg, kantár, fegyverzet nélkül, ide-oda csalogatta őket, közel hagyta magához jöni; egy rugtatással megint elhagyta valamennyit, kiszemelt egyet üldözői közül, attól behagyta magát érni, s mikor kopjádőfényre voltak, gyorsan visszafordult ellene, s egy lökessel kivette nyergéből a porba. — Az ellenfél döfése jobbra-balra elsurrana mellette, nem védte magát paizszal, engedett a levegőbe szurkáltatni maga mellett; kisiklott, mint sima hal a kézről, mint kénese csépp a töl hegye elől, s az ő kopjája oda talált, a hű vas nem volt az ellenfélén, vagy pedig hirtelen oldalt ugratta lovát, s a nyomában elrohanónak hátulról

ütötte nyakszirtébe a gerelyt; egyszer-egyszer úgy tett, mintha le akarna lováról fordulni s mikor eléje kerültek, lován feloldalt lögya tért soraikon keresztül. Tizenhét lovagot lőrt elve-halva lováról, míg társai hadsereghez visszamenekült a csaták bohóca; az egész hadsereg tetszés-rivallását fogadva.

Mikor Kaled e merénylőt szigorúan kérdőre fogta, azt felelte neki:

„Meg akartam kísértetni magamot, vajjon fog-e ma Allah csodát tenni értünk? — Egyébiránt *ők költöttek belém*, én csak védtem magamat.”

És csakugyan tett is értük Allah csodát, mert azon napnak estéjén a fényes, hatalmas görögromán hadsereg szétszórva futott el Aiznadin rónán, üldözve a kisebb ellenségtől, s prédára hagyta táborát, zászlóit, jelvényeit s az ostromolt Damaskust.

Ez a Derár volt az, a ki elfogta Jónás béget.

Midőn Kaled a renegát lovagot bemutatá vezéreinek, Derár nyújtá neki legelőbb kezét; pedig jobb szeme akkor is be volt még kötve attól a hatalmas ökölcsapástól, melyet Jónás öklétől az éjszakai tusában kapott; — jó öklét volt, érdemes volt, hogy egy muzulmán vitéz megszorítsa.

— Üdvözöllek Jónás bég. Nagyon örülök, hogy Damaskusból elszökni nem engedtelek. Egy titést kaptam tőled, a mi nagyon jó volt. Ezt szeretném megszolgálni. Azzal szeretném megszolgálni, hogy téged Damaskuba ismét visszavigyelek; s szűkevény társadat, ki megmenekült, számodra visszerkerítsen. Te ismered Damaskus titkos bejáratait, tudod, hogy legalkalmasabbak a bástyák a megostromlásra; parancsolj velem, veled fogok menni, s úgy harczolok melletted, mikor kívánni fogod, mintha saját két kezűd volnék.

Jónás bég visszazorította a saraczen kezét. Ez valóban nagy veszélyt szorította Damaskusra! Két ilyen kéz egymást szorította.

Mert ha Jónás bégnél volt akarata az ostromolt város győngéit elaralni, Derárnak volt merészsége, azokat ellenség vesztére fordítani.

Epen így esett el Damaskus ostroma előtt Bodra, épen így árulta el városa titkos földalatti kijáratát Romanus, épen így vezette Derár vakmerő száz vitézét a sötétségben keresztül a város falai mögé, s az éjszakai roham után épen így esküdte el magától régi hitét, a béke és szeretet vallását az egybegyűlt arab vezérek s egész fogoly-lá esett hitsorsosainak közönsége előtt, miként Jónás bég, ki vitéz volt, és áruló lett, hittagadó lett és esküdt.

„En — Jónás bég — lemondok a közönségről veletek, mind ezen, mind a más világon. En megtagadom őt, ki keresztire feszítették, és mindenkit, a ki őt imádja. És választom Allahat az én urammá, az Izlámot az én vallásommá. Mekkát az én templommá, a muzulmánokat testvéreimé és Mohammedet az én prófétámmá; ki elküldött, hogy bennünket az igaz ösvényre térítsen, s az igaz hitet azoknak daczára fölemelje, kik az Istenen kívül bálványokat imádnak!!!”

És mind azt, egy halavány hölgy két szép szeméért!

(Folytatás következik.)

Moldvai vándorlásaim.

(Vége.)

De kövessük ismét Gegőt: „Az említett (olasz) missionariusok nyelvbeli jártasságával párosul azon viték tett, melyet a magyar egyházi énekeket gátolják. A

moldvai magyar helységek t. i. a csiksomlyói könyvnyomdában Kájoni Jánosnak András Ráfael által nyomtatott énekes könyvét szokták régi idők óta használni. Mily sikerrel? Alfalu, Szaloncea s több más pap nélküli helységek igazolják, melyekben az u. n. diákok csupán énekeikkel századokon át főnn tudták a vallást és nemzetiséget tartani. És ma az olasz papok — azon ügy alatt, hogy benne a hit titkainincsenek egészen kimerítve, jöllehet, hogy ők a nyelvet nem értik — ezen egyetlen vigasztalástól is meg akarják fosztani, helyette kétségkívül nyelvökre oláh énekeket tolandók.... Azt, hogy főleg a Sereth melletti olasz missionariusok bucus alkalmával a szt. mise szolgálatát *árverésre bocsátják*; hiveiket a kereszttség, nőstilis és temetés alkalmával a határozott áron felül csigázzák; a halállal küzködőket, — talán azért, hogy a karucza döcögése a lelket belőlök hamarabb kirázza — tíz mérföldről is utolsó feloldozásra magukhoz parancsolják; és így baltetteikkel a vallástól elidegenítik: nem is említeném, ha Paroni moldvai püspök körlevelei, melyekben az érintett visszaéléseket keményen tiltja, kétségenkívül nem helyeznek; s tájladom! *ha mindezek ma is nem divatoznának*. Ide melléül elvégre a jól rendezett tanító-intézetek falusi népiskolák hiánya, mit azonban annál kevésbé bámulhatni, mivel rosszabb karban szemléljük a tartomány fővárosának nemzeti iskoláit is. Jászvásárban például: egy *Mihály vajda akademiája* czim-t visel s mégis benne a philosophiát saját nyelven alig tudják tanítani; oka, a nyelv műveletlensége, rendszer nem léte, a tanítók szüntelen változása.” stb.

„A moldvai magyar plebiának messze kiterjedő filiái a missionariusok győren látogatván meg, körüljárják most az oláh popák; s ígéret, szépség és kecsesség által az örméklüi nyájból igen sokat átvíznak egy más akolba, hol szór- és nyelv-változtatva mekegnők kell. Ez akkor történik leginkább, midőn a földesur kereszttyának ajánlkozik. Ily esetekben a kath. kereszttség elégtelennek tartatván, a szegény áttérő egy nagy kád vízbe háromszor bedöbcsöltetik, s miután előbbi vallását s rokonait megátkozta, felöltöztetik. Ezzel megvan a vallás, meg — habár néha egy szót sem tud oláhlul — a nyelv-változtatás. Szomorú csere! melyben minden ígéret helyett többnyire egy új gatyra és ing szokott lenni a feliladás, egy pohár bor vagy hallenka a beigtatás.”

Igy ír pater Gegő Elek, kit a magyar akademia kiköltött volt Moldvába, hogy ott lakó feleink viszonyait kipuhatolja. Hogy ezek még tökéletesen el nem oláhosodtak, az valóban nem a moldvai kormány mulott s egyedül azon körülménynek köszönhető, hogy a csángó anyanyelvét nem örömet cserélt fel mással. — Irhatnánk mi e dolog körül még ép ilyeket, miket szemmel láttunk, föllet halottunk; de hogy so-
raink az elfoglaltságnak még csak árnyával se birjanak, csupán az egyszerű tények elősorolására szorítkoztunk s egy minden tekintetben hiteles szerző szavait idéztük azért, mert ő reá még a rossz akarat sem foghatná, hogy a jelen viszályoktól indítatva, elfoglalt szemmel vizsgálta a körülményeket, miután 1838-ban, tehát ezelőtt 25 évvel írt.

A csángók Moldvának régebbi lakói, mint a rumunok, mert ők a kunoktól származnak, kik már jóval őseink ideköltöztek előtt az Etlközbe, melybe Moldva is tartozott, lakták s időnkint hazánkba is át-költöztek, de maradékokat mindig hagyván maguk után, ép úgy, mint a magyar nép a Volga mellett azon rokonokat, kiket Juli-anus barát 1237-ben felkeresett. A csángó

név nyomozásában a nézetek különfélék. Ugyancsak p. Gegő e körül azt hozza fel, hogy „Konstantin császár a pacinacitákat, kik szintén kun nemzetiségnek tartatnak, *changar-oknak* nevezte. Mongol nyelven *chango* = erős; a chinaiak Tibetet *Chang-nak* mondják.” Mi ehhez csak azt jegyezzük meg, hogy *csan* a magyar nyelvben tisztágyók s származéka *csanog*, annyit tesz, hogy *rutul, kellemetlenül hangzik*, miután pedig a csángók nyelve a magyar fülnek szokatlannul, tehát kellemetlenül hangzik; meglehet, sőt valószínű, hogy innét ragadt rájuk e név, mely tulajdonképen nem is: „csángó” hanem, mint helyely-közel a székeleyknél csakugyan hallható: „csangó.” — A latin, vagyis inkább román nyelveket például az igenlő *oil* (oui), *oc* és *si* szócskákról keresztelték el; így lett a román-wallon nyelv „langue d'oil,” a provençal nyelv „langue d'oc” (és innét e nyelvnek területe is: *Languedoc*), az olasz pedig „langue de si” — miért ne volna tehát valószínű, hogy a csanogva beszélők kunokat *csangóknak* neveztek legyen el s pedig annyiaval inkább, mivel e szó még most is, mint tulajdonképen meléknév, csak epithetonum gyanánt szolgál, ritkán áll maga, hanem többnyire a sajátlagos valódi név előtt, így: csangó magyar. — *Csang*, kellemes hangzást jelent s a *csanog* ellentéte; oly viszony áll e két szó között fel, mint a görög *symphonia* és *kakophonia* közt s régi magyar gyökök. A csengetyűt a török is *csanog*nak hívja.

Az erdélyi székeleyek azon magyarok unokái, kiket a bolgárok s besenyők, míg Árpád Arnulf császárral Morvaországot támadta meg, hazájukból az Etlközbe kizsorítottak s kik azután előlük ide menekülvén, meg is székelték s mind maig fennmaradtak. A kunok több ízben viseltek háborút Magyarországgal ellen s több ízben költöztek is ide át. A IV. Béla idejében bejött Köteny (Kuthen) király még nem vezette Magyarországra az összes kun népet*, mert 1282-ben Oldamur kun törzskéje ismét Moldvából tört be, a magyarországi kunokat szigorubb rendszabályok alá szorító IV. László ellen, kit azonban e király a Hód-távanál**) Csongrádmegyében megvert csak majdnem 100 évvel később fogtak meg Moldva lakói annyira, hogy Dragosh, a marmarosi oláhoknak (kiket itt 1284-ben Kun-László telepített meg) vajdája, népével ismét ezen országba költözhetett. Ekkor jöttek azután Lithvániából Marmarosba a maig is ott lakó ruthének, vagy rusznyákok.

Még sokkal később, I. Mátyás alatt is történt Bonfin szerint kun átköltözés, s ugyane király üzte innét a sopronyi s pozsonymegyei huszita magyarokat Moldvába, kik ott a waslui kerületben a Pruth folyó mellett fekvő Husz nevű várost alapították s napjainkig részint eloláhosodván, részint Bessarabiába költözvén, alig egy pár családra olvadtak.

A székeleyek tömegesen csak Mária Terézia alatt vándoroltak ki, midőn a kormány a székeley határőrezredek erőszakkal állította fel. Történetek azonban már sokkal ezelőtt, később is és történetek — sajnos — még most is egyes ily átköltözések.

Ép napjainkban volna a lapoknak feladata e kíváncsiak ellen a meghatározottabban, nemcsak egyes oláhországi levelekben felszólalni s a közönség, hogy testvéreiket e meggondolatlan, szerencsétlen lépés-

*) Tudjuk azt Kézaiából is, hogy még az itt lakók közül is sokan ismét visszaverték s Pray, Fejér s többek iratából kiviláglik, hogy onnét egytől egyig sohasem költöztek ide.

**) Nem értjük, hogy mondhatja Thuróczi e csatáról: „Ad lacum Hord. qui in Transilvania ultra Claudiopolim in oco campestris situs” stb. (L. II. 78.). — P. D.

től minden áron visszatartsa, mert míg egyrészt netán kiköltözködő alföldi véreink ezt keservesen siratnák és bálnák meg: addig másrészt nekünk nem maradna egyéb hátra, mint apáink vérével áztatott földünket ismét Würtemberg és Thüringia szorgalmas és jámbor, de nem mi közénk való fiaival népesíteni. — Elégge megfogytunk már, halálos vétek volna, ha még nagyobb fogyatkozásunkat, minden módon nem gátolnók.

Utamat Szászoktól északi irányban Tatrosnak — mely helység onnét nevezetes, hogy a nagy érdekű u. n. müncheni codex itt készült — Bákó felé folytattam, hol Margit, moldvai hercegnő a XIV. században a magyarok számára r. k. templomot és zárdát alapított, melynek, mint már föllebb idéztük, még 1646-ban tizenkét magyar szerzetese volt.

A mit általánosságban e nép felől mondhatok, kevés szóba fogom foglalni. Sajnos, sokkal rövidebb ideig tartózkodtam ott, hogysem mélyebb tekintetet vehettem volna a moldvai magyarok általános jellemébe s csak oly jelenségekről mondhatok itéletet, melyeket véletlen tüntetett elém. Fűrész-nem, vizsgá-lódnom időm és elég alkal-mam nem le-vén, csak általános fogalommal és — őszintén meg-vallva, kelle-metlen emlé-kekkel tértem vissza. — E nép a művelt-ségtől szána-lomra méltó távolban áll; az oláhokról csak úgy ra-gad rá a sok babona és ál-hiedelem, me-lyekből sok már a házi szokásokban is úgy megfészkelődött, hogy bajos lesz kiir-tani.

Igaz, hogy a csángók s székelyek műveltebbek, iparkodóbbak és tisztábbak, erkölcsösebbek, gazdálkodóbbak és így jobb módúak is az oláhnál, van tisztességes ruházatuk, ágyneműjük, házi butoruk, a mi az oláhnál nincs; ételük nem csupa puliszka és málé, hanem esznek, mint ők mondják, *kenyerkét, huszocskát, ölnék szertészkét*; de a föld termékenységet tekintve, állapotuk mindamellelt is nyomoru.

Tánczuk, ruházatuk oláhos s szinte szegénylik, ha valaki azt mondja nekik, hogy Nagy-Magyarországban a viselet sokkal egyszerűbb, de mégis százszorta szebb; „De-hogy lelkeczkém, hát ott talán törökös ru-hát viszelnek?” kérdezett engem egy menyecske, midőn mondtam volna, minő a magyarok viselete itthon.

Nyelvükben legfeltűnőbb a számtalan s szinte neveléséges kicsinyítő szó: még a plébános is csak *papoczká*; kellemetlenül hangzik továbbá az helyett mindenütt sz, pl. *isz-enecke*; a cs helyett cz, zs helyett z, mely

kiejtéssel egyedül is kiérdemli a *csangó* nevet.

Hogy mindenütt szívesen láttak, örültek ha megvendégelhettek, vagy bármi csekélységgel hasznomra lehettek: ezt úgy hiszem emlitenem alig szükség, mert hiszen az olvasó tudja, hogy magyarokról beszélnek, kikben, dacára a mostoha körülményeknek, magyar lélek él, és magyar szív dobog.

Bákó környékén fekszenek legsűrűbben a magyar helységek, melyek lakóinak számát hozzávetőleg mintegy 60—65,000-re tehetjük.

Bákón túl még egy-két falut keresvén fel, ugyanazon irányban merre jöttem, ismét haza indultam s Brassóban pár napot töltve, Temesvár felé folytattam utamat, honnét egy szép nyári éjen a Pestre robogó vonatot egyik vagonjában csakhamar elértem a délibábs Alföldet s Kis-Telek és Félegyháza közt először pillantván meg ismét ama messze távolban flüstölő pásztortüzeket, kihajoltam a langyos nyári légbe s a boldog-

tek ide, hogy csekély emelkedésin ügetve érhet fel egy könnyű terhű kocsi a hegy tetejére. E hegynek s különösen az említett országnak, mely megannyi bányafokul szolgálhat, nagy szerepe volt 1849 elején az u. n. branyiszközi csatában, mely még mindnyájunk emlékeztében van.

A ki a Branyiszkónak e kanyargó útján megállapodva, letekint az alatta elterülő Szepességre, gyönyörű panorámán legelteti szemét. Lába alatt a méltóságos Branyiszko húzódik el, ezüst szalagként kigyózó országutával, kiálló szikláival és sötét erdőjével; távolabb köröskörül kisebb hegyek, kies dombok és völgyek terülnek el, gondosan művelt szántóföldekkel, rétekkel és erdőkkel váltakozva. Közéjükbe számos helység, urasági lak és tanya (major) merül fel. A mindig szélesedő termékeny völgy távolabb pontján a szepesi vár büszke romjai emelkednek, egy három oldalról szabadon álló meredek mészsíkla tetején — a Turzók és Zápolyák egykori sasfészke, most a Csáky grófok elpusztult birtoka. A várhegy nyugati oldalán elterülő völgyben Szepesváralja, a XVI. szepesi város egyik csinosbika terül el barátságos tornyaival s házaival s tulajta, egy mérsékelt emelkedésű dombháton a szepesi káptalan, székesegyház és püspöki lak komor épületei, ket-tős tornya, s házáknak egyik legrégibb temploma láthatók. Az elterülő helységek sorában kalau-

zunk többi kö-zött a Csáky grófok Baczóc és Hotkócz nevű szép birtokait mutatja; ott látjuk még a vidék kedvenc két mulatóhe-lyét, a sívabradai s baldóczi ásványos für-dőket is.

A látvány negyszerűségé-hez méltón, a tájkép hátterét a Tatra óriás bércei zárják be, ködben bo-rongó havas or-maikkal állva őrt hazánk it-teni, legész-kibb határvona-lán. A ki e ma-gasztos képet egyszer látta életében, az lel-kében kitöröl-hetetlen emléket őriz meg.

Másik ké-pünk az emlit-tett völgy egyik feltűnőbb épí-tészeti művét, a Csáky grófok

birtokában levő *hotkóczy* kastély mellett épült góth stíljú, csinos kápolnát mutatja. Itt van a Csákyak családi sírboltja is.

Pető Dénes.

Kilátás a Branyiszkóról, s a hotkóczy kápolna.

(Szepesmegyében.)

Lapunk mai képeinek egyike hazánk egyik legigézőbb tájképét mutatja be. Élénken érezzük a rajzoló jóakarát tökéletlenségét különösen oly tárgyaknál, melyek a leggyakorlottabb művészi képességnek is méltó és nehéz feladatul szolgálhatnak. Azért is segítségül hívjuk mindazon olvasóink kellemes visszaemlékezéseit, kik valaha e ponton elragadtatva merültek a természet szépségeinek csodálásába; kik pedig ott még meg nem fordultak, azoknak szolgáljanak soraink elő-leges figyelmeztetésül.

A Branyiszko nevű meredek, magas hegy, határfalat képez Sáros- és Szepesmegye között. Ezen vonul át az Eperjesről Lőcsére vezető posta-ut. Meredeksége különösen a szepesi oldalon rendkívüli, de azért Szepesmegye hajdani rendei oly gyönyörű, kanyarulatatos országutat teremtet-

Az érzékek kölcsönös helyettesítése.

Hogy az első tekintetre oly különbö-zőleg alkotott érzéki szerveink egy egésznek élő tagjai gyanánt tekinthetők, annak leg-erősebb tanubizonyossága azon nevezetes tü-nemény, melynélfogva az ép érzék a bete-get, megsérültet, elhaltat, vagy nemis léte-zettet helyettesíti. Ha az érzékek rendszeré-ben valamely érzék szerve hiányozván, ez-által a benyomások különfélesége befelé megakadályoztatik, ezáltal a létezők mint-egy szabadabb tért nyernek. Ha valamely érzék szerve kifejlődésében megakadályoz-tatott, vagy megbetegedett, vagy pedig ha egészen hiányzik, a többiek valamelyike annál finomabb, mintegy hivatva levén arra, hogy a gyöngébbnek vagy egészen hiány-zónak helyét pótolja. A kárpótlás e nevez-tes körülményét az embernek valamint erkölcsi, úgy anyagi természetében is vilá-

gosan kifejezve találjuk. Ez kényszerű kö-vetkezése tökéletes szervezetének, mely szá-mára a látható lények sorában oly kitűnő, sajátságos, minden egyéb teremtményektől oly határozottan elkülönített helyzetet biz-tosít.

Hogy valamely érzék hiányában a többiek fölfogási finomsága növekszik, ismeretes ugyan, de még eléggé ki nem fejtett tény. E helyettesítés okvetlenül föltételezi vala-mely rész működésének akadályozását, mely működést más résznek kell átvállalnia. Az életerő azon osztályrésze, mely a hiányzó vagy beteg szervnek volt szánva; a másik, amannak leginkább megfelelő résznek jut. Mert az életerő, a szervektől és egyénektől függetlenül, sajátserű, emberi számítás alá nem vonható törvényeit követi. Látjuk, hogy kik kezeiket elvesztették, azok nincsenek megfosztva mindazon tehetségektől, melyek-vel bírtak; a kezek működését a lábak ve-vén át, igen finom, mesterséges munkákat végeznek. Fájdalom, még büntettek is követ-tetnek el oly körülmények közt, midőn azokat lehetetlenek-nek tartottuk. Így ama rab-lógyilkos, ki karok nélkül születvén, Moszkvától kevés mér-földnyire egy erdő szélén végezte go-noszságait. — Az arra me-nőktől ala-mizsnát kért, és azt, ki neki ilyent, rész-vétől indít-tatva nyuj-tott, a szőr-nyeteg fejé-vel gyomron ütötte, s mi-dőn ekkép eszméletét el-vesztette, fo-gaival meg-ragadván, az erdőbe hur-czolta.

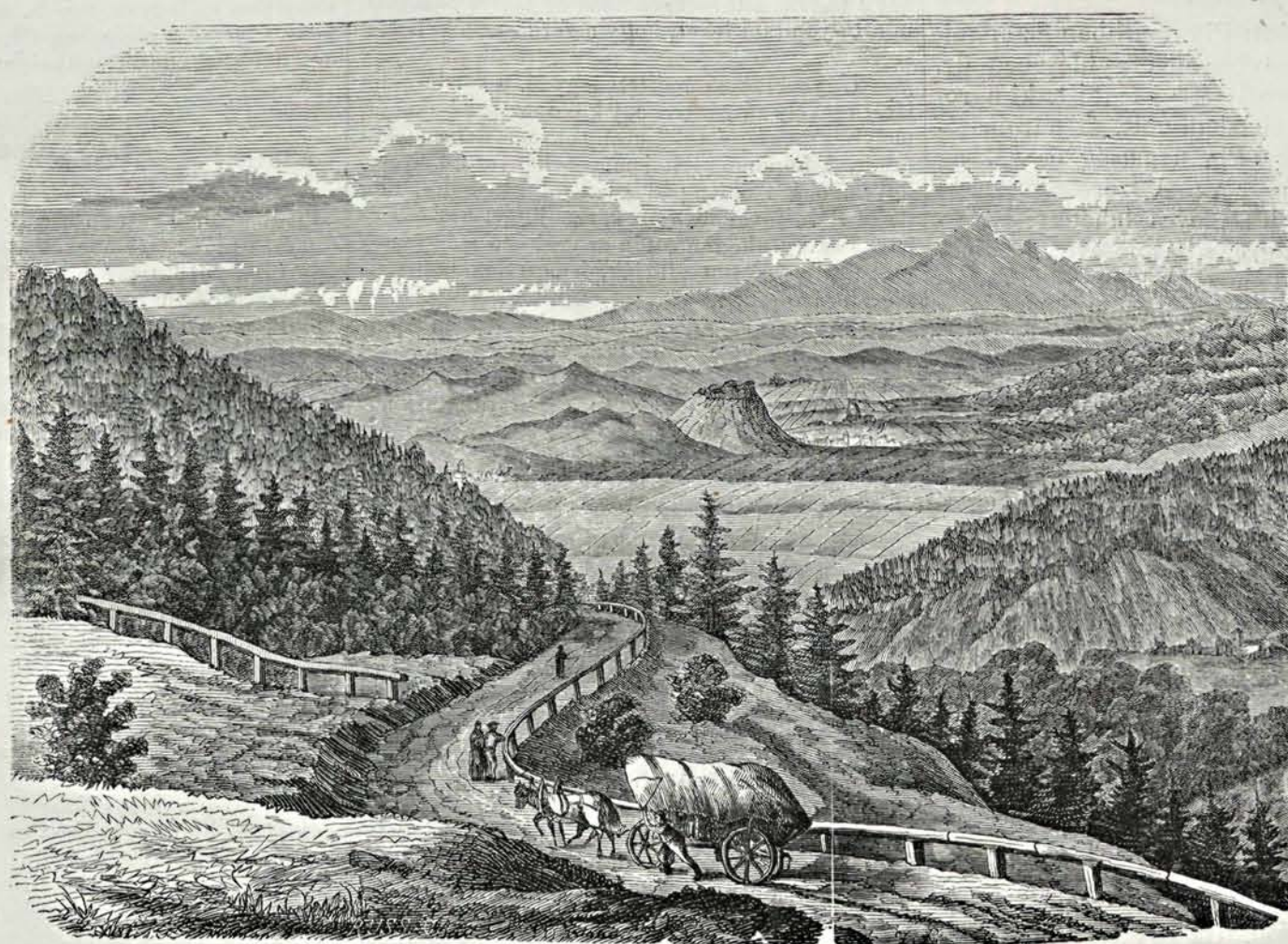
Az életerő mintegy ját-szik azon anyagokkal, melyeket áthat, és melyeken uralkodik. — Mindenkefelett egyensúlyra való tö-rekvést veszünk benne észre. Mihelyt ez fenyegettetik, vagy meg van zavarva, azt azonnal helyreütni iparkodik. A szerves anyag nála csak eszköz, mely által céljait eléri. Az egész tudó helyett annak egy kis részecskejét, a szívkamra helyett annak billentyűjét, az agyvelő helyett annak egy részét működötti.

Es nemcsak egyes testekben találjuk a kárpótlás e törvényét, hanem a föld egész életében. Pusztító ragályok után mindenkor a népesség rendkívüli termékenységét és szaporaságát tapasztalták. E folytonosan megakadályoztatott működő erő, mely a maga szolgálatára mintegy teremti a szerveket. Nem a szem, nem a fül tekintendő a látás és hallás utolsó szervének, hanem ama te-remtő hatalom, mely a látható és hangzó világgal érintkezésbe lépni törekszik, és melyhez, noha öntudatlanul, a szem és fül engedelmességre, alkalmazkodik. Minden érzéket úgy kell tekinteni, mint a többi érzékek rokon egyéniséget, mely a számára

kijelölt körből kilépve, helyének betöltését többi testvéreinek egyikétől vagy másiktól várja.

Ekkép gondoltam én mindig az érzékek kölcsönös helyettesítését az életerő áthelye-zése által megfeythetni, mint azt némely betegségeknel tapasztaljuk.

Mások az életerő helyett a lelket vették fel e kölcsönös helyettesítés magyarázatául, követvén e tekintetben a híres Stahl-féle régi iskolát, mely az élet alapelvének min-denben a lelket vette, de e részben nem egy tévedésbe esett. Ha a lélek a szemlélet va-lamely nemét egyik vagy másik érzék elgyengülése vagy vesztesége által kény-telen szenvedni, ezért más uton képes ma-gát kártalanítani. Valamely érzék elvesztése által gyakran más érzék oly erőhöz és finom-sághoz jut, melylyel azelőtt nem bírt; és pedig e vélemény pártolói azt hiszik, hogy ez a léleknek reáirányzott nagyobbfigyelme következtében történik. Alább meglátjuk, hogy e magyarázat nem természetes, és hogy például, ki ismét visszanyeri előbb

Kilátás a Branyiszkóról.

elvesztett látási tehetségét, ugyanazon pil-lanatban azon finomabb tapintás, melylyel ujjai hegyeiben bírt, megszünt, mi lehe-tetlen volna, ha a finomság nem egyéb, mint tartós figyelem s gyakorlatnál szülte ügyesség.

Az érzékek vizsgálataánál általában érde-mes, ismételve arra figyelmeztetni, hogy valamennyi érzékét úgy tekinthetni, mint a fának egyes ágait. Minden egyes érzék tehát természeténél fogva nem magában elkülönített, önálló, hanem a közös lényeg-nek bizonyos kifejlődési mozzanata. Ezt az egész állatvilágban világosan kifejezve lát-juk. Az érzékek egész sorozata közös kifej-lődésében fensőbb észre törekszik, mit csak az emberben, mint az általunk ismert legfőbbkétebb szervezetben ér el. Így a látás tehetsége a rovarok osztályában az érzékből látszik ébredni, hol mintegy csak gyöngén emelkedik föléje. Így az emberben is az alsóbb érzék bizonyos körülmények közt fensőbbé emelkedhetik. A hiányzó látás helyébe tapintás lép. Képes ez ily esetben nemcsak a világosságot és sötétséget meg-különböztetni, hanem a különböző színeket

is megismeri. Ugy találjuk, hogy pontos határ egy érzék számára sincs szabva. An-nál is, ki látás tehetségével bír, gyakran van szolgálatára a tapintás a tárgyak meg-ismerésében. A hallás maga alá rendeli a látást és viszont. Az izlés a tapintásból lát-szik származni a halaknál, hol egyszersmind a szaglással is azonos. A legtöbb madárnál az izlés a tapintás alakjában jelenik meg. Csak keveset ismerünk közülök, melyeknek nyelvök izlési szervekkel bírnak; ellenben legnagyobb részök a csőr hegyén rendkívül finom érzéssel van ellátva. Soverby kísérle-tei szerint (Philosophical Magaz. 1836. apr. fuzet), melyeket a hosszúfülű denevérral tett, ez állat a legyek fogásában egyedül hallásának bámulatos finomsága által vez-tetettik. Mert minél gyöngébb a szem, mi-nél kevésbé képes ez a napvilágot eltűnni, az állatoknál a szem tökéletlenségét annál inkább gyámolítja a fül. Így a vakondok a legcsekélyebb neszt is hallja földalati la-kásában, és pedig annál inkább, mivel a föld jobb hangvezető a levegőnél. A szaglás és izlés közel ro-konságát az em bernél, mint ismer-e tes tény, alig szükséges em-litenem. Rit-kán veszünk észre izlésünk által valamit, hogy az szag-lásunkat is ne érintené. Az erős nátha a szaglással együtt az iz-lést is meg-szünteti. Ma-guknál, az oly különbözőleg alkotott ér-zéki szerveknél is, mint a hal-lás és látás, világosan ki-fejezve ta-láljuk, hogy hang és szín tulajd-on-képen csak mennyiségi-különböz-nek, hogy alá-tás tehetségé

szűkebb korlátok közé van ugyan szorítva, mint a hallás, miután tíz octávát hallha-tunk, de egyet sem láthatunk, — de hogy hang és világosság, létezésüket az érzéki szervekkel vibratio által nyilvánítják, melyet felfogni és az agyvelőhöz vezetni mindket-tőnek idegei egyaránt hivatvák.

Az érzékek általi észlelés títka épen nem az érzékek külső szerveiben, hanem a közép-pontban keresendő, hol az ember minden külső benyomások öntudatára jut, tehát az agyvelőben. Ha erre nézve megállapodunk, az emberi testben nem egy vetélyes tü-nemény elveszti csodálatosságát. Sok beteg-ségben, péld. fájdalmas fejszűzban, hysteri-ában az érzékek oly szokatlan érzékenysé-gét veszszük észre, mely a hihetetlenül határos. A világosság vagy hang legkisebb mértéke is, melyet az egészséges alig vesz észre, képes itt a legnagyobb fájdalmat, görcsöket előidézni. Más idegbajokban, áju-lásban, görcsökben, noha az érzékek csator-nája nyitva áll, a legerősebb érzéki ingere-ket sem veszszük észre.

Nem szenved kétséget, hogy az öntudat,

(Folytatása következik.)

**** (Kamat-mutató tábla)** jelent meg Demjén és Sebes kereskedésében, ötös kamatlábra alapítva, napokra, tizedszámitási rendszer szerint. Kidolgozta Keresztés Ferenc, a hazai első pesti takarékpénztár liquidátora. E munka, melyet a hozzácsatolt, magyar és német nyelven szerkesztett magyarázat szerint más, akarmely kamatlábra is lehet alkalmazni, a kamatok kiszámításának biztosságot és időnyerést eredményez, ezért használhatósága általános, kiválólag könnyebbséget találunk benne ügyvedek, községi jegyzők, árvas- és más kamatozó pénzek kezelői, kinek különösen ajánlható. A 17 negyedrért lapra terjedő munka ára 50 kr.

**** (Könyvtelenség.)** Pankotáról írják, hogy a község az éhhalállal küzdő szegények segélyezésére 90 p. mérő gabonát nyervén, és ottani hercegi uradalom igazgatójához fordult annak vámméltó megöröklésére végett, s a több millió értékű uradalom, mely a község alkalmából a jótékonyaság oltárára még egy fillért sem tett, e csekély kérést is megtagadta. Ritka példája a felebaráti szeretetnek!

**** (Meglepetés indítvány.)** A körmöcs-bányai kaszinó közeli nagy gyűlésén a számadásokból kitűnően, hogy a kiadás a bevételt 90 ftal fölülmulta; egy tag azon indítvánnyal lépett föl, hogy miután az egyetnek két magyar lapja jár, (roppant nagy szám!) ezek közül az egyiket szüntessék meg. Mondanunk sem kell, hogy e jeles indítvány általános rozálással mellett megbukott; de mégis sajnálattal kell följegyeznünk, hogy akad csak egy is, a ki nemcsak nyelvünket, hanem annak közönyeit is könnyelműen szeretné kikárni, nem gondolva meg, hogy leginkább a nyelv az, mely a különben rokon kebleket még szorosabban összeköti képes.

**** (Népmagyaritás.)** Felsőbb engedély mellett, Szekesik Tamás pozsonyi ev. leucumi tanár, vezetéknévét „Szekesik”-re változtatta.

**** (Haldózás.)** Hegyi Gyula, a volt „Kritikai Lapok” egykori munkatársa, s a budai realiskolában s. tanár, e hó 15-én meghalt. Béke poira!

Több városi és községi előjárás részéről álladalmi és községi adókönyvesek nyomtatására szólítottatván fel, azok folytonosan kaphatók; 100 db. ára 3 új forint. — Landerer és Heckenast könyvnyomdájában Pesten, egyetem-utca, 4-ik sz. a.

— **(Adakozások.)** A Vasárnapi Ujság szerkesztéséhez mult héten beküldött:

Az alföldi székelykódok számára: Debreczenből Cser Imre 50 ft., Cser Crescentia 30 ft., összesen 80 ft.

A pesti prot. árvaház számára: Debreczenből özv. Kenessey Zsigmondné asszony 10 ft.

A 117 éves Farkas László számára: Debreczenből özv. Kenessey Zsigmondné asszony 2 ft. (A tehetetlen agy Farkas László ügyét ajánljuk jótékony szívű olvasóink figyelmébe. A szegény öreg állapota vaibban szánandó; szemé világát most már egészen elveszté s az ágyból többé föl nem kelhet. A mellett jó szívű, de szegény emberek ápolása alatt áll, kik red nézve idegenek, s csak felebaráti könyörületből viselik gondját. Meghalni nem tud, de nem is akar még most sem.)

Nemzeti színház.

Péntek, jan. 15. „A menekültek.” Dráma 5 felv. Francziából fordította Feleki M.

Szombat, jan. 16. „Az álarcosbál.” Opera 5 felv. Zenéjét szerzte Verdi.

Vasárnap, jan. 17. „Székely katoná.” Nép-színzmű 3 felv. Irta Szigligeti.

Hétfő, jan. 18. „Becsület és szerelem” és „A házasság politikája.” Egy felvonásos pályázó vig-játékok. Ezeket megelőzte a „Színész.” Francia vigi. 1 felv. A két pályavígjáték elején nagyon meglátszik a kezdő tolla; meseje sok tekintetben lélektanilag valószínűtlen, jelenetei erőltetettek, s párbeszédei gyakran meséjéhez épen nem tartozók.

— Szóval, az egész darab értéktelen. A közönség is könnyen fogadta. A „Házasság politikája” sokban felülhaladja elődét, és tekintve ügyes kidolgozását, következetes jeleneteit és kedélyes voltát, a pályatársak jobbjai közé sorolható.

Kedd, jan. 19. „Faust.” Opera 5 felv. Zenéjét szerzte Gounod.

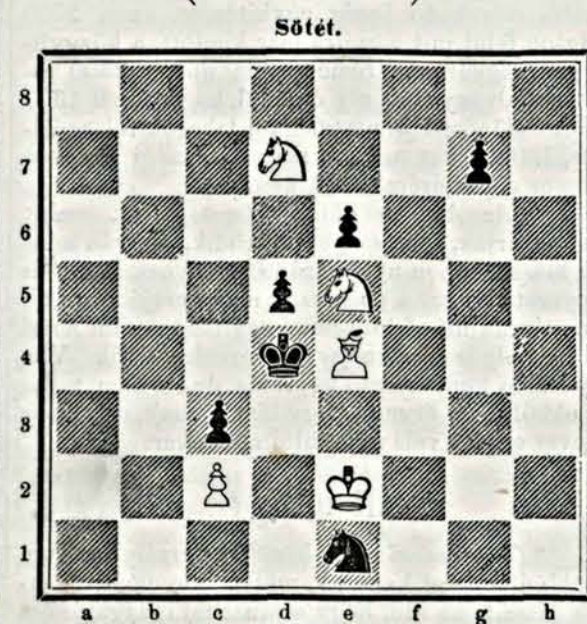
Szerda, január 20. „Mariana.” Francia dráma 5 felv. előjátékkal. Csütörtök, jan. 21. „Lammermoori Lucia.” Dráma 3 felv. Zenéjét szerzte Mozart.

Budai népszínház.

Jan. 15—21-ig „Ördög pilulái” nagy bohóság 15 képpel 3 szakaszban. E tüneményes és mulatságos darab már 40 előadást ért egy folytatásban. Oly eset, minő a pesti színházak történetében még eddig elő nem fordult. Hogy az utolsó négy előadás a színház nem volt tömve, egyedül az idő zordonságának tulajdonítható, mert úgy hisszük, e darab mulatságos volta, a kiállítás díszé és bájai még sok ideig nagy vonzerővel lesznek a közönségre.

SAKKJÁTÉK.

213. sz. feladvány. — Róth Kálmántól (Rimaszombaton).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

53-ik sz. játszma (Muzio-csel).

MÁRKI ISTVÁN és H. A. között. Pesten, jan. 18. 1864 (Világos a Vezérbástyát előnyúl adja.)

Világos. (M.)	Sötét. (H.)	Világos. (M.)	Sötét. (H.)
1. e2-e4	e7-e5	9. Bf4-f6	Ke7-f6
2. f2-f4	e5-f4	10. Fc1-g5	Kf6-g5
3. Hg1-f3	g7-g5	11. Vd1-h5	Kg5-f4
4. Ff1-c4	g5-g4		
5. d2-d4	g4-f3		
6. 0-0	f3-g2	12. Vh5-f5	Kf4-e3
7. Fe4-f7	Ke8-e7	13. Vf5-f2	Ke3-e4
8. Bf1-f4	Hg8-f6	14. Hb1-f2	

A 208-dik számú feladvány megfejtése.

(Healey F.-től Londonban.)

1. Fc4-b5+ Fc7-b5+
2. Bf5-f4 Fc7-b5+
3. Hc4-t mat.

Rövid értesítések. K.-Sz. Miklós. B. K. A feladványokat közönséggel vetjük. A négy lépés nagy mértékben megnevezték tetszésünket, s hisszük, kedves órá szer-zünk vele a sakk barátainak. — Nagy-Váradi. P. R. Rozsnyai munkáján kívül magyar nyelven más sakkkönyv — még eddig — nem jelent meg. A 207-dik számú feladványra vonatkozólag szeretnénk az azt a mestert látni, a ki Sötét K — f6: első védelmi lépésre 3 lépéses matot mond? Minden kétféle elosztása végett 2. V — e5: + és 3. V — g7+ mat lépéseket iszenjük önnök. — A küldeményt köszönettel fogadtuk. — Verbőcs. N. F. Örmökre szolgál, ha a csatamezőn egy-egy régi harcosunkkal újra találkoznak. Ezuttal azonban, talán az elszokás miatt, a fegyver nem forog oly könnyen, s a támadást B — f8 + al ki lehet parirozni. Az említett feladványban huszárosabb vágásokat kérünk. — Buda. M. Ö. A feladványokért fogadjuk köszönetünket.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Bucsányban: Tomka Kálmán. — Pécsen: Rittkay János. Rimaszombaton: Terhes Lajos. — Nagyváradon: Fál Rezső. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Pesten: Cselkő György. Budán: Medgyesi Odón.

Szerkesztői mondanivaló.

7015. Palota. B. S. A felszólalást átadtuk az illető helyen, hol a hiányt bizonyosan pótolni fogják.

7016. Debreczen. K. P. K. A kívánságot végre teljesíthettük. Levélírára, földalom, igen kevés időnk maradt, s azért legjobb volna ily esetekben, ha lehet, mindenkor egy megbízottat küldeni. Akkor tüstént elintézhető az ügy. Kérjük az újabb műveket; az előbbieket tán jobb lesz feltenni.

7017. Győr. R. K. Szerencsésen megérkezett. Köszönjük, s kérjük a többi.

7018. Kecskemét. K. Gy. A rajzot használni akarjuk, s elég érdekesnek tartjuk költőnk gyermekkorának egyik illusztrációját. Tehát ön is Felegyháza felé fordul? pedig a V. U. Kis-Köröst már régen bebizonyította szülőhelyül. Az „adventus Felegyháza” nem azt jelenti, hogy itt született, hanem hogy innen jött Kecskemétre, a minthogy jöhetett is, miután szülei akkor már Felegyházán laktak. Ne zavarjuk nyomós okok nélkül a kitűztetett adatokat.

7019. Kis-Salló. Sz. P. A rajz értelmes és hibátlan. Hanem csak a szebbiknek fogjuk használni idő- és helykímélés tekintetéből. Mikor? azt most még nem mondhatjuk.

7020. H.-Nánás. P. L. A kérdésekre szives készséggel válaszoljuk, hogy: igen.

7021. Kolozsvár. J. E. Intézkedtünk, hogy az illeték azonnal utnak indítsák.

7022. Hatvan. B. V. Ugy tudjuk, hogy a „képzőművészeti szaklap” csak tavasszal fog megindulni. Késztelen, hogy az oly szép buzgalomnak, mint az öné, ott nagyon meg fogunk örülni, s hasznát is fogjuk venni.

7023. Temetőben. Epigrammás éü, kerek kis mű, de — kicsi!

7024. Puskás Klára. Compositio s technika dolgában nem üti meg a mértéket. Inkább szökből a népmondákban s népdalokból kérnénk, ha arra valók.

7025. Eperjes. K. L. Mihelyt a tér enged, közölni fogjuk a küldeményt, ha egyebet nem is, talán buzditásnak jó lesz.

7026. G. F. B.-én. A küldött vidéki levelek a P. U.-ban láttak napvilágot.

7027. Kun-Sz. Miklós. B. K. A kérdéses cikket nem levén időköz köve, nézetünk szerint könnyebben várható, míg rá kerül a sor számos régebbi pajtása után. Csak ez az ok, egyéb semmi.

Folyvást előfizethetni

VASÁRNAPI UJSÁG
és
Politikai Ujdonságok
1864-dik évi folyamára.

Előfizetési feltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt postán küldve, vagy Buda-Pesten házhöz hordva:

Egész évre (január—december) 10 ft.
Fél évre (január—december) 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság:

Egész évre (január—december) 6 ft.
Fél évre (január—december) 3 ft.

Csupán Politikai Ujdonságok:

Egész évre (január—december) 6 ft.
Fél évre (január—december) 3 ft.

Tíz előfizetett példányra gyűjtemények egy tisztelet-példánnyal szolgálunk. A péntek leveles bérmentes küldése kériük.

A Vasárn. Ujság és Polit. Ujdonságok kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

TARTALOM.

Dr. Czillek Róbert (arckép). V. — Varróányka. Komáromy Kálmán. — Ha valaki kövel hajt meg, dob vissza kenyérről. Rudolf. — A hittagadó (folyt.). Jókai Mór. — Moldvai vándorlások. Pethő Dénes. — Kilátás a Branyiskóról s a hotkózi kápolna (két képpel). — Az érzékek kölcsönös helyettesítése. Szabóczy Lajos. — Régi zsidók nyomai Sárköz vidékén. Telep Gyula. — Csiszeri javítások a kenyérsütésben. B. — Amerikai jégkoryó. B. L. — Egyveleg. — Tarház: Egyház és iskola. — Közintézetek, egyletek. — Mi ujság? — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti napár.

Felelős szerkesztő Pakh Albert. (Ják. magyar-utca 1. sz.)

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholikus és Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	○ Nap -	○ Hold -
	Január	Jan. (6)	Sebat R.	hossza	hossza
24. Vasár	C. Hetv. vasár.	12. E 1 Titiana	16. Lászlás	303 47	7 39 4 46
25. Hétfő	Pál fordulása	13. Hermia	17	304 48	7 38 4 48
26. Kedd	Polikárp püsp.	14. Sabbas	18. Izrael	305 49	7 37 4 50
27. Szerda	Aranyhaj. Jan.	15. Pál fordul.	19	306 50	7 36 4 52
28. Csüt.	Nagy Károly	16. Péter székf.	20	307 51	7 35 4 54
29. Péntek	Szalai Ferencz	17. Antal apát	21. Lászlás	308 52	7 34 4 56
30. Szomb.	Mártonka	18. Athanasz	22. Sabbath	309 53	7 33 4 58

Holdnegyed: ② Holdtölte szombat 23-án, 11 óra 19 perczkor este.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1864.

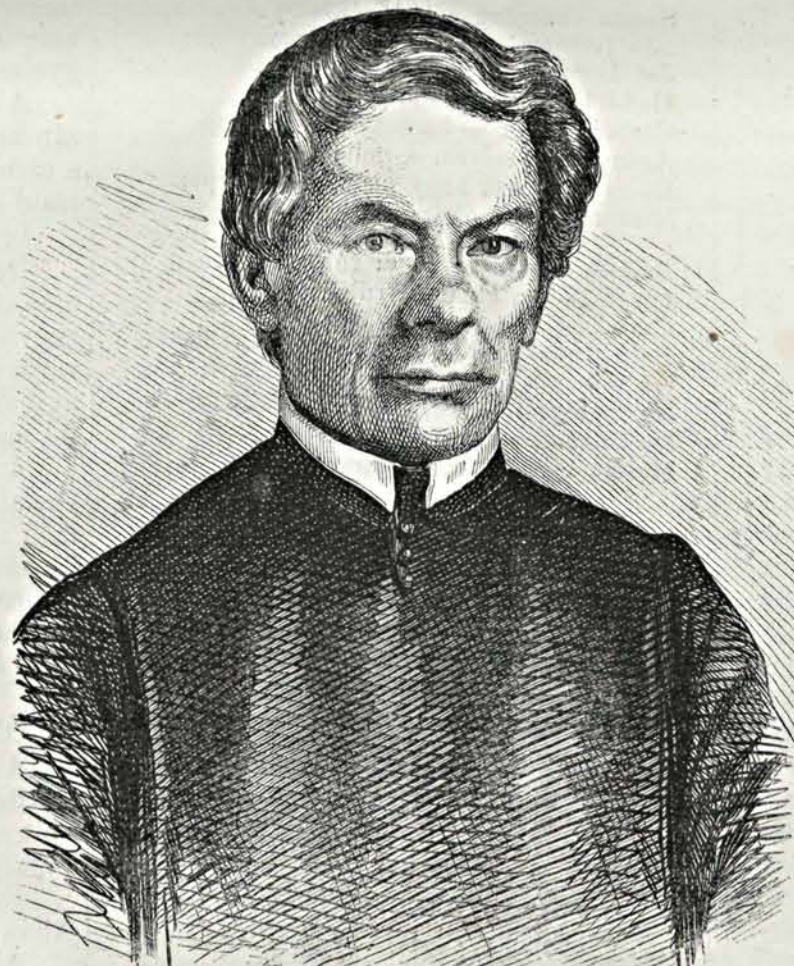

Előfizetési feltételek 1864-dik évre:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyszer használt peti sor ára, vagy annak helye, egyszeri iktatásnál 10 krba; háromszor, vagy többször iktatásnál csak 7 krba számítatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetéseket eladók, Hamburg és Altonában: Haenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Möller és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelt Alajos. — és Pesten: a kérés-gazdasági ügynőség is, József tér, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden iktatás után 30 ujkr.

Czinár Mór.

CZINÁR MÓR.

szerűleg és birja elméjében oly csodálatra méltó módon, hogy a mikor a 80,000 könyv melyikére van szükség, czellájából ama könyv szekrényét, polcát, sőt a polcon is külön helyét határozottan kijelöli.

Ily emlékezzettel bir a 75 éves férfi, kihez hasonlót keveset fog felmutathatni a jelen nemzedék; és a mellett oly munkakedvet és kitartást tanusít, hogy még mai nap is képes, tíz órát tölteni íróasztalánál, szemüveg nélkül férfias vonással írván le tudományos buvárlatainak eredményét, — a mint azokat leirta 20 évvel ezelőtt. Ritka

Ez Maurus, a világhírű francia Maurinusok méltó utóda, s bár nem egyedüli példa, de mégis mindinkább ritkuló tünemény a szerzetes társulatban is.

Czinár Mór Szakolczán született 1787-ben evangélikus hitvallású szülőktől, kik vele és nővérével együtt még 1796-ban a katolikus vallásra tértek.

A grammatikai osztályokat Szakolczán végzé, a humaniorákat Győrött, és mintegy 130 pályázó közt, bár testileg oly kicsi és gyenge volt, hogy mint ilyen, valósággal magára vonta az illetők figyelmét, 1802 október végén a pannonhalmi benecések sorába fölvetetett.

A bölcsészeti és theologiai tanfolyamokat Győrött és Pannonhalmán hallgatá, s mivel kiskorúsága miatt papnak föl nem szentelhetők, mint növendék Nagyszombatba küldetett a VI. osztály tanítására, következő évben Győrré ment, majd Pannonhalmára ujjoncz-mester segédnek. 1812-ben az első közt volt, kik — a benediktinus rendből a pozsonyi gymnasiumot megváltották; Pozsonyban két évig tanított, 1815-ben Győrött a rend növendékeit tanította a természettudományokban; és egy nagyobb dél-európai utazása után a győri társház főnökévé és iskolai igazgatóvá nevezetett 1824-ben, honnan ugyanazon minőségben két év múlva Pozsonyba költözött, de a kárpáti levegőnek egészére való ártalmas befolyása miatt 1828-ban Pannonhalmára visszatért, és a rend kormányzásában és felvirágzásában titoknoki minőségében kitűnő befolyást gyakorolt.

Ezen fontos hivatal 14 évig viselte, s azt lehet mondani, hogy a mi nagy, czélszerű és üdvös történt Kovács Tamás alatt a benediktinus szerzetben, annak indítója és végrehajtója leginkább Czinár Mór volt.

A titoknoki sűrű teendő mellett mesés gyorsasággal és legjobb tapintattal rendezé két év alatt a gazdag okmánytár — és megköszönvén a rend legkitűnőbb hivatalait, 1843-tól fogva jelenlegi minőségében

áldás az égtől, — az ernyedetlen munkaságnak egyetlen, legszebb áldása! A mint irt és dolgozott fiatal korában, úgy irt és dolgozik most is élete hanyatló szakában, midőn mások az életet már csak tehernek ismerik, s örökös pihenésre és telenségre érzik magukat itélve.